

IJZERGELUK



# IJZERGELUK

Dirk Marteel

Novelle

2021

**B**eefcake Publishing



## Schichtig mysterie

De Panne, 25 mei 1940, 16.00 uur

Zijn stem klonk alsof zijn keel werd dichtgeknepen.

Zijn adem stokte bijna door de mengeling van nooit meege-  
maakte angst en opwinding.

“Kijk... Kijk daar... Kom... Vlug... Lopen... Lopen.”

Twee jongens snellen weg uit de duinen en rennen secon-  
den later zelfs zonder kijken de straat over.

De ene heeft met zijn spitse blik zo'n vijftig meter verder in  
het duinenzand iets angstaanjagends opgemerkt.

Prompt sleurde hij zijn nietsvermoedende kompaan in één  
beweging mee om een spurt in te zetten.

Door de zonovergoten zandpanne, langs de struiken met  
duinrozen, iets verderop over het hoge duingras, dan weer  
zichzelf onverhoeds een weg banend door het helmgras,  
meter na meter weg van het tot dan onbenoemde.

Op weg naar de bewoonde wereld holde hij de ziel uit zijn  
lijf. Met bevreesde blik, bijna op leven en dood.

De andere volgde aalvlug.

Zijn vriend, de 'ontdekker' van het gevaarte, ging echt hevig tekeer, bijna in paniek en vooral de dramatische ernst van de zaak niet onderschattend.

Eindelijk bereikte een smal en al eerder gebruikt zandpad een weg.

Een linkse straathoek en het halve meter hoog muurtje rond de tuin van een huis brachten soelaas.

Zonder nadenken dook de zwaar hijgende jongen weg achter de omheining, met zijn vluchtgezel in zijn spoor.

Behalve het geluid van de opgejaagde adem bleef het secondelang stil.

Ze bewogen niet.

Er gebeurde niets.

Met opgetrokken benen en het hoofd tegen hun knieën durfde geen van beiden enig initiatief nemen.

De ene van klare verbijstering door zijn ontdekking, de andere wegens er niets van begrijpend.

Toen de stilte van de lentenamiddag zich bijna twintig seconden later meester maakte van de situatie, daalde wat rust neer bij de twee.

Verborgen achter het muurtje ontdeden de jongens zich van de synchrone maar verkrampde lichaamshoudingen van daarnet, strekten ze de benen en keken ze elkaar aan.

Het spurtgehoor was weggeëbd.

Oskar gebruikte zijn fluisterstem: “Heb jij dan echt niets gezien?”

“Maar neen.” Odiel klonk overtuigend.

“Ik wil naar huis,” opperde Oskar. Hij klonk alsof hij niet durfde en iets hem tegenhield. Welk vreemd ‘iets’ hij ook gezien had, het had indruk op hem gemaakt.

“Komaan, vertel dan toch wat je gezien hebt,” klonk het ongeduldig bij Odiel.

Oskar was van nature een nieuwsgierig jongetje dat graag op ontdekking ging in De Panne.

Soms was hij wat roekeloos maar deze keer bezorgde het schichtig mysterie hem een raar gevoel.

“Ik vertel het morgen wel.”

“Neen, neen, ik wil het nu weten.”

Oskar aarzelde, niet zijn gewoonte.

In andere omstandigheden was deze zevenjarige eerder een snelle prater.

Zeker met zijn al even oude vriendje Odiel ratelde hij er soms op los.

Nu lukt het precies niet.

Maar Odiel drong aan, ietwat opdringerig maar dat was meer uit nieuwsgierigheid dan uit arrogantie: “Vertel het en dan gaan we naar huis. Ik wil het nu weten.”

Het bleef stil bij Oskar.

Met de wenkbrauwen gefronst keek Oskar zijn vriend drie seconden aan, alsof hij nog diep aan het nadenken was.

“Er zat een man in de duinen. Het was een soldaat. Hij zat naast een struik muisstil op de loer en bewoog niet. Plots dacht ik dat hij ons zou doodschieten.”

“Heeft hij ons gezien?”

“Ik weet het niet.”

“Maar waarom zou hij ons doodschieten? We hebben niets gedaan.”

Het gebeuren had duidelijk indruk gemaakt op Oskar, nu ook op Odiel.

Nooit eerder was de oorlog zo vlakbij.

De combinatie van schrik, een bedreigd gevoel, een acute impuls om weg te vluchten.

Alles in een allesoverheersende flits van enkele seconden.



Het bijna zorgeloze jonge leven van Oskar en Odiel was definitief voorbij.

De dramatische toestand van het land had in een handomdraai ook het bestaan van deze vrienden overhoopgehaald.

## Stroperij

Pas sedert enkele weken hadden de twee op woensdagnamiddag een nieuwe wereld ontdekt.

In de duinen, op enkele honderden meters van hun thuis in de Oosthoek - ze woonden vlak bij elkaar, in piepkleine zijstraatjes van de Veurnestraat - gingen ze op speurtocht, zeg maar op jacht, naar... konijnen.

Odiel had het idee opgepikt van zijn twee jaar oudere broer Georges die op school tijdens de speeltijd stoere verhalen durfde vertellen over zijn avonturen.

Georges bracht zijn speeltijd graag door in het gezelschap van enkele klasgenoten of jongere scholieren aan wie hij al dan niet een waargebeurd verhaal vertelde.

“He Gilbert, kom eens. Wist je dat...”

Zo begon hij meestal aan het begin van de speeltijd.

In een mum van tijd stonden vier of vijf jongens rond hem.

Hij genoot van de aandacht.

Thuis durfde hij zo niet uitpakken.

Zijn ouders hadden het niet zo voor ‘de verbeelding’.

Ze wisten ook niets af van de mogelijkheid tot verwonderen. Het woord 'fantasie' kreeg geen bestaansrecht.

Hard labeur was van oudsher de dagelijkse kost bij de gezinnen van de Oosthoek.

Enkel de jaarlijkse kermisdagen in mei brachten wat soelaas.

Een danspartij met een echt orkest, een berentemmer - die de kinderen liet kennismaken met de bijzondere wereld van de natuur - en een draaimolen zorgden bij velen voor enige lichtheid.

Of zijn verhalen waarachtig, ietwat aangedikt, fel aangedikt of helemaal verzonnen waren: het deerde Georges niet.

Hij had het merkwaardige talent om een detail op te merken en daaruit een heel verhaal te spinnen.

Vooral buiten de schooluren hadden zijn ogen een soort speurende haviksblik.

Niets ontging hem als hij op zijn eentje door de steegjes en straten van De Panne slenterde.

Soms verstopte hij zich om een tafereel gedurende langere tijd gade te slaan.

Een bierslijter die een wekelijkse bestelling leverde in een hotel, de restaurantuitbater die zijn stokoude garnaalpelster

naar huis stuurde met een zak garnalen, het keuterboertje dat op de markt duinaardappelen kwam verkopen.

Het konijnenverhaal was niet authentiek.

Hij had het zelf gehoord van twee jongens uit het zesde leerjaar die met hun vaders in de duinen bij valavond stropen hadden gelegd.

Twee dagen later werden de gevangen konijnen meegenomen naar huis, geslacht en in de pot gestoofd.

De 'dunekeuntjes' waren zondagse kost in de gezinnen.

Ze hadden het allesbehalve breed en zagen de stroperij als een extra inkomen.

Bovendien bracht het begin van de oorlog hen in een herkenbare overlevingsmodus.

De meeste vaders en moeders van de kroostrijke families hadden de Eerste Wereldoorlog meegemaakt.

Ze herinnerden zich vooral een combinatie van armoede en angst.

De mix had voor blijvende littekens gezorgd.

Weinig hebben - en met weinig content zijn - was vele jaren later nog altijd de dagelijkse norm in de Oosthoek.

Iets meer hebben, zoals een gestroopt konijn, zorgde - onbewust - voor troost.

Het konijnenverhaal van zijn broer was voor Odiel een signaal om samen met zijn vriend Oskar de wereld te verkennen.

Wat die grote wereld precies was, kon Oskar zich amper voorstellen.

Een schrale landkaart van België opgehangen aan de klasmuur, de verhalen van ‘meester Jozef’, een soort schoolboek met foto’s van andere werelddelen en de berentemmer ‘uit den vreemde’: veel meer kon de zeejongen uit De Panne niet verwachten of verlangen.

Vader Emiel was evenmin een grote verteller.

Zijn leven als voormalig visser, meubelmaker en zelfs de trauma’s van de Eerste Wereldoorlog waren ten huize geen gespreksthema.

Hoewel de zee vlakbij was, bleef de horizon van Oskar beperkt.

En toch zweefde een soort gedachte door zijn jonge hoofd dat er veel meer was.

Hoe het er echt aan toeging in diezelfde grote wereld, begon te dagen na de ontdekking van de soldaat in de duinen.

Daarna ontplofte alles.